

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° II.

November 1867.

6:te årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap, m. fl. likartade föreningar offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen Två riksdaler riksmünt. — Bref adresseras till Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Kgl. Landbruksakad:s experimentalält.

Om sjukdomen klumprötter på kål.

(Svar på frågan n:o 10.)

Såsom svar på den i n:r 9 B sid. 78 förekommande frågan om klumprötter på kål, hafva vi haft nöjet emottaga fyra meddelanden, hvilka vi införa i den ordning de kommit oss tillhanda, och följa dessa uppsatser här nedan:

1. Undertecknad vill härmed meddela hvad han iakttagit rörande klumprötter på blomkål, men torde hvad som här nedan föreslås mot nämnde sjukdom icke vara tillfyllestgörande på jernförelsevis mera sur jordmån. Klumprötter på kål förekomma vanligtvis i mycket regniga somrar och då nästan på hvad jordmån som helst. Man bör ha blomkålsplantorna skolade eller åtminstone glest sådda, och innan man företager utplanteringen vattnas de dugtigt, hvarefter de upptagas med klimp och utplanteras, utan att vattna dem (så framt väderleken ej skulle vara allt för mycket torkande, då man kan gifva dem en vattning), och sedan kupas de strax, så mycket stammen medgifver, hvarefter kupningen försättes allt efter som plantorna tillväxa, ty enligt min åsigt skall kupningen göra den åsyftade verkan, nämligen förhindra uppkomsten af klumprötter, emedan den hindrar syran att stanna omkring plantorna och förorsaka ofvannämnde sjukdom.

A. B. Kjellmodin.

2. På stammen af kålplantor bilda sig ofta klumprötter, hvilka uppstå om de unga plantorna äro utsatta för kalla nätter, äfvensom om jorden och väderleken ännu äro kalla då plantorna utsättas, samt om landet är gödsladt med obrunnen gödsel. De uti obrunnen gödsel utsatta plantorna växa förmycket i höjden, då de ytterligare blifva utsatta för kalla nätter, förhindras att utveckla sig, hvarför en stockning uppstår i saftcirkulationen. Då plantorna äro uti detta tillstånd lägges en insekt sina ägg på olika ställen uti stammen, hvarigenom klumprötterna förorsakas. Man måste således om hösten påföra brunnen gödsel, samt om våren nedgräfvad den. Men det kan likväl hända, ehuru jorden är gödslad med brunnen gödsel, att klumprötter bilda sig, men detta kan förhindras om plantorna sättas så djupt som möjligt, samt om något mull strax upphöjes omkring desamma. När kålen om hösten är afskuren, bör man icke låta stockarne kvarblifva i jorden. Finnas maskar i desamma måste stockarne sorgfälligt bortskaffas från jordstye-

ket. För flera år sedan hemsöktes min kål af dylika maskar, och jag försökte då att i åtskilliga kårl lägga sådana under två hela dygn i kalk, aska och tobaksvatten, men när jag upptog dem befunnos de likväl lefvande. Något annat medel än det ofvanstående har jag ännu icke varit i tillfälle att utforska, emedan sjukdomen på senare åren icke visat sig. Intressant vore att få veta om någon annan funnit lämpligare och säkrare medel, än de jag tillämpat. Kronoborg i Finland den 24 september 1867.

P. A. Lindstedt.

3. Rörande orsaken till klumprötter på kål ber jag, såsom min åsigt, grundad på en lång erfarenhet, få meddela följande. Jord, som länge odlats och derunder ofta gödslats, i synnerhet om den ursprungligen är något styf med tät alf och icke desto fullständigare afdikad, blir i viss mån sjuk, innehåller mycken salpeter, hvilken, då jorden torkar, afsätter sig som ett hvitt pulver på dess yta, hvarjemte den innehåller en mängd mask och larver till åtskilliga insekter. På sådan jord uppstår lätt den sjukdom på kål som kallas klumprötter. I synnerhet blir detta fallet om jorden påförts gödsel, som icke är fullkomligt brunnen, eller om affall af kål, såsom stockar och i synnerhet blad under föregående året blifvit inblandade i jorden. Allt hvad som utöfvar en starkare rening på rotstocken, under det plantan är ung, såsom i upplösning stadda jäsande eller surnande växtämnen, inträngande små insektlarver o. d., torde framkalla denna sjukdom. Om nu sjukdomen uppstår af de förmutnade växtlemningarne i jorden och de maskar, man finner inuti de s. k. klumparne, inqvarterat sig till följe af sjukdomen, eller om de larver som i jorden framkallats af växtlemningarne angripa plantan och åstadkomma sjukdomen, torde dock ännu icke vara utrönt. Säkert är dock, att tillvaron af mycken salpeter, och ännu oupplösta växtämnen i jorden, samt att öfverflödigt fuktighet förefinnes uti jorden framkallar klumprötter, om man och ännu blott gissningsvis kan antaga huru det egentligen går till.

Såsom medel emot denna sjukdom kan jag på grund af erfarenhet förorda följande: På från gräsvall nyss upptagen jord har jag aldrig sett denna sjukdom uppträda, och som jag stundom

Handwritten note:
Den aflyst P. A. Lindstedt 9. 7

haft tillgång på lämpliga gräsvallar, har jag ibland förfarit på det sättet, att jag på hösten påfört en gammal gräsvall ett dugtigt lager gammal bänkgödsel, hvarefter jag djupgrävt den 2 fulla spadtag djupt, så att gödseln kommit i botten. Sedan har jag påfört ytterligare ett jemförelsevis tunnt gödsellager (brunnen bänkgödsel), som nedgräfts omkring ett halft spadtag djupt. Om våren har jag sedan naturligtvis grävt, krattat och planterat på vanligt sätt och efter denna behandling alltid fått en utmärkt vacker och fullkomligt frisk kål. I förbigående förtjenar nämnas, att jag flera gånger på detta sätt förfarit med gamla gräsplaner, som jag önskat få riktigt vackra, och då jag, efter att sålunda odlat kål på dem ett år, sedan sått igen dem, har jag äfven i detta afseende fullständigt vunnit mitt ändamål.

På gammal trädgårdsjord har jag förfarit på sätt jag här nedan skall nämna. För många år sedan mottog jag en trädgård, der det fanns ett land, som burit kål år ut och år in, så långt någon kunde minnas tillbaka, och kålen hade derstädes alltid blifvit af bästa qualité. Ett par år efter sedan jag kom dit, började den att tämligen allmänt få klumprötter och jag finner efteråt att jag själf var orsak till detta, emedan jag icke nog sorgfälligt bortskaffade kålblad o. d. om hösten. Jag försökte sedan odla kål på ett annat land, och, ehuru den visserligen blef frisk, blef den icke sådan till sin qualité, som på det gamla landet. Jag rådförde mig då med en gammal hederlig yrkesbroder jag hade till granne, och som alltid hade en utomordentligt vacker kål och på hans inrådan odlade jag ånyo kål på det gamla landet, hvarvid jag förfor sålunda, att då jag om hösten gödslat starkt med väl brunnen bänkgödsel, hvilken strax den utförts nedgräfdes, kalkade jag jorden om våren, sålunda att jag strödde ut släckt kalk på jordytan, så att den var helt hvit, innan landet gräfdes och krattades. Genom detta förfarande försvann sjukdomen alldeles. Jag fortfor sedan att odla kål på samma stycke i många år och dervid kalkades jorden hvartannat eller hvart tredje år och kålen blef alltid utmärkt *). Då grunddikning börjat komma i bruk, grunddikades hela trädgården, och ehuru fruktträden syntes fara mycket illa af denna operation, blefvo köksväxterna och deribland kålen om möjligt ännu bättre än förut. Detta äro mina erfarenheter rörande medlen mot klumprötter på kål.

J. P—n.

4. Förliden vår planterades här i trädgården, några dagar före midsommar, ett qvarter med kålrötter. I början visade de en ganska vacker växt-

*) Kalken besitter den egenskapen att påskynda sönderdelningen af växtämnen i jorden och det är på denna grund den dels i förening med stark gödsling framkallar en starkare växtlighet, dels motverkar klumprötter på kål, dels genom denna egenskap att hastigt sönderdela oförmultnade ämnen i jorden, dels derigenom att den neutraliserar syror och håller sålunda jorden frisk.

lighet, men hvilken tyvärr snart afbröts. Plantorna började vid solsken att hänga sina blad och slutligen upphöra att växa, men detta var icke öfver hela fältet, utan i större och mindre fasonlika stycken. Jag undersökte genast rötterna och fann små knölar redan bildade, ehuru det ej var mer än fyra å fem veckor, sedan de blefvo planterade. Jag upptog många plantor för att om möjligt kunna utröna orsaken och trodde först att en oordentlig plantering var felet, alldenstund elevorna här hade verkställt detta arbete så, att plantorna blifvit nedsatta med krokiga rötter. Somliga trädgårdsmästare tro ock, att detta skall vara upphofvet till klump, hvilket dock ej är fallet. På de plantor, som hade de största knölarne och hvilka knölar nu voro så stora som en hasselnöt, öppnades några sådana med en knif, och upptäcktes då deruti invid plantans kärna en larv, som ej såg ut att vara lefvande, liggande uti en cell. Han var hvit med svart hufvud och ganska liten. På de plantor, som hade mindre, till och med knappt synbara knölar, öppnades äfven några och äfven i dessa förefunnos larver, ehuru dessa voro ännu mindre. Jag kunde icke upptäcka mer än en larv i hvarje klump. Jag upptog sedan flera friska plantor och tvättade rötterna, och då observerades på några, att det uppe vid bladfästen funnos från 1 till 4 små hål borrhade uti roten. Hade hålen icke varit grå i mynningen, hade ingen med obehägnadt öga upptäckt dem, så små voro de. Jag öppnade plantans rot, men fann ingenting som kunde synas vara larv, men troligen voro dessa hål nyss gjorda, så att någon larv ännu icke hunnit utbilda sig. Uti jorden fann jag en liten mask af $\frac{1}{2}$ tums längd, smal, full med leder, till färgen gråhvit, med brunsvart hufvud och ganska hård. Den andra ändan var smal och tillspetsad. Denna mask, som jag anser vara upphofvet till den ifrågavarande sjukdomen, fann jag sedan på flera ställen. När den har inympat sitt yngel i rotens saftigaste del, så uppsväller, deraf att den uppstigande saften hämmas, på detta ställe en knöl. Något dylikt kan man se på ekbladen, då galläpplen bildas på desamma, och dylikt ser man äfven stundom på löfven å åtskilliga andra trädslag, äfvensom på de gröna delarna af andra växter. Om nu larven i roten på en kålplanta, efter fullbordad växt, själf äter sig ut eller den kvar blir i sin cell, tills knölen övergår till förruttelse, kan jag icke säga, utan öfverlemnas detta till andras utrönande.

Några medel emot sjukdomen har jag icke försökt, och kan ej gifva några råd i den vägen, men jag tror att om tjär- eller stenkolstjärevatten blandas med jord, krita, sot, kalk eller aska till en flytande massa, och rötterna före planteringen doppas deri, detta skall göra god verkan.

Trädgårdsodlarna borde ej försumma att till våren verkställa försök och sedan meddela de rön de gjort under sommaren rörande detta och flera skadedjurs utrotande, till Tidning för Träd-

gårdsodlare, som alltid synes beredvilligt emottaga och offentliggöra allt sådant som kan vara

af värde för trädgårdsodlingens framsteg. — Hvetlanda & Salshult den 2 oktober 1867.

S. G. Janzon.

Svenska Trädgårdsföreningens förhandlingar.

Svenska Trädgårdsföreningens utställning af trädgårdsalster med prisutdelning, den 20—24 september.

Utom hvad som åt de allmänna tidningarne, under det utställningen pågick, summariskt om densamma meddelades, har någon fullständig berättelse deröfver ej förr än nu hunnit uppsättas till införande i denna tidning.

Utställningen var, likasom förra året, ordnad i herr C. Hammers konsertsalong vid Blasieholmen. Denna lokal är framför andra i hufvudstaden, som för ändamålet kunna komma i fråga, den mest lämpliga. Af ett centralt läge och egande en sal af 37 alnars längd och 30 alnars bredd, med i taket anbragte fönster, är den tillgänglig för besök, innehar för uppställda växter tillräckligt ljus och medgifver en uppställningen och besökande bekväm anordning. Salen omgifves af ett antal större och mindre rum, i hvilka Föreningen höll sin allmänna, denna gång af 90 ledamöter besökta, sammankomst, hade utställningens byrå och uppställde en del artiklar, som ej fingo plats i den stora salen.

Utställningens anordnande var följande: Vid salens fondvägg, midt emot hufvudingången, befins en upphöjd estrad, som medelst derpå anbragte växtgrupperingar förvandlades till en trädgårdsterrass. Väggen derstädes, afdelad i trenne fält, upptogs af lika många stora, intill densamma sig anslutande växtgrupper. Den medlersta af dessa, nära 12 alnar hög och lika så bred, bestod nästan ensamt af monokotyledona, på ett pittoreskt sätt emellan klipp-partier ordnade växter, framställande en tropisk vegetationsbild, inom hvilken hithörande växtformer voro tämligen fullständigt representerade. Bland här uppställda arter må nämnas: *Yucca Gloriosa* med 8 alnars stam, blommande, *Cocos plumosa*, *Phoenix dactylifera*, *Phormium tenax*, *Dracaena* i flera arter, *Philodendron*, *Musa*, *Hedychium*, *Amomum*, *Alocasia* m. fl., hvilka voro blandade med inslagne *Jättemajs*, *Japansk randig Majs*, *Canna*, *Sorghum*-arter m. fl. Högt upp i gruppen reste sig Linnés bröstbild och gruppens lägre framsida upptogs af en fontän i naturstil, utom det att en najad, utförd i gjutjern af herr Bolinder, var ett konstföremål. Utgörande fontänens hufvudfigur, satt hon på en naturlig, delvis grönskande klippa, hållande vatten ur en i höjden hållen snäcka, hvilket uppfångades af en dylik, som låg ofvan en grotta, och derifrån nedrinnande i bassängen. Denna var infattad af tuffsten, snäckor, petrifikater och koraller, emellan hvilka växter voro insatte. Dessa växter, smärre dekorativa gräsarter, ormbunkar och andra af egendomlig form och färgschattering, gjorde dessa egenskaper här mera gällande, än när de ses i krukor på hylleställningen i ett

växthus. Beträktande den med röda ådror på bladen, försedda tätt efter jorden krypande *Gymnastacyum Verschaffelti*, liggande på stenar, fann man den alldeles egnad dertill och samma var förhållandet med de ur klippremnorna uppsticande *Saxifraga Fortunei*, *Isolepis*- och *Althernanthera*-arterna m. fl.

Fondens sidogrupper, mindre än den medlersta, voro mera regelbundet ordnade i pyramidform, bestående af dikotyledona bladväxter från kalljord, såsom *Solanum*- och *Udhea*-arter, *Cosmophyllum*, *Polymnia*, *Perilla*, *Coleus*, *Artemisia*, *Mentha*, *Achyranthes*, *Salvia tricolor* m. fl. Föröfrigt upptog estradens golf derjemte flere mindre, af utmärktare bladväxter bestående grupper samt fristående exemplar af *Aralia papyrifera* och *Sieboldi*. Föreningens bemödande, att genom en vacker anordning göra utställningen synvärd för en större allmänhet, understöddes i betydlig mån genom Herrarne Bolinders välvilliga erbjudande att, utom den omtalte fontänen, äfven lemna allt som för dekoreringen var passande af i gjutjern utförda konstverk, såsom statyer, vaser samt ornerade trädgårdsoffor och stolar; föremål utmärkt passande att sammanställa med växter.

För utställarne var uppförd två 15 alnar långa och 5 alnar breda bord, bestående af tre parallelt jemte hvarandra gående skifvor, hvaraf de två yttre hade vanlig bordshöjd från golfvet, men den medlersta höjde sig två alnar deröfver, bildande en estrad, på hvilken höga dekorativa växter i bronzerade gjutjernsvaser voro uppställda, under det att de yttre skifvorna inrymde utställda frukter, krukväxter, afskurna blommor, köksväxter m. m. Emellan dessa bord var lemnadt en bred gång, bildande ett slags aveny, hvilken hade fondens midtelgrupp till slutpunkt. Dessutom voro smärre bord anbragte vid sidoväggarne, äfvensom en del artiklar uppställda i ett angränsande större rum. Golfvet emellan grupperna på fondestraden, äfvensom bordytorna, var belagdt med sågspån af mahogny, hvars varmt gulröda färg gjorde ett behagligt afbrott mot växtgrönskan; utomkring voro borden behängda med karmosinrött tyg med smala hvita lister upptill vid bordskarnerna och svarta lister nedtill vid golfvet. Herr Direktör J. Aspmann, som välvilligt biträdde vid den vidlyftiga uppställningen, tillkommer förtjensten af förbemälte fondpartiets pittoreska ordnande, hvilket synnerligen anslog de besökande, och tillerkändes herr Aspmann derför de af en okänd gifvare skänkte *första extra priset*, utgörande en silfverpokal.

Af följande personer voro utställningsartiklar inlemnade, nämligen:

Herr Sidenfabrikör K. A. Almgren, Stockholm. En vacker samling krukväxter, hvaribland en ovanlig pomeransvarietet i ett stort rikt frukt-bärande exemplar, samt äfven diverse kalljordsbladväxter. Prisbelönt med andra priset (bronz-medalj).

Herr Handelsträdgårdsmästaren J. E. Berglund, Stockholm, Bergsgatan 36. En mindre, men ganska vacker samling köksväxter. Med beröm omnämnd.

Herr Direktör O. Bergström, Ulriksdal. En större samling krukväxter, synnerligen rik på varieteter af Skarlakanspelargonier; särdeles vackra och stora exemplar af nyholländska växter, benäget lemnade till dekorerings samt diverse sorter vindruvfor.

Herr Handelsträdgårdsmästaren C. J. Björn, Stockholm, Götgatan 39. Utmärkt vackra afskurna törnrosor och andra finare blomstersorter, äfvensom Dahlier och Stockrosor; prisbelönta med andra priset, (för kalljordsblommor). En mycket fullständig samling af vackra köksväxter; med beröm omnämnd. Vidare smultron och hallon samt trädfruktar på afskurna grenar.

Herr Trädgårdsmästaren A. Cederlöf, Nyköping & Näfveqvarn. Ett antal särdeles vackra kronärtskockor.

Herr Handelsträdgårdsmästaren A. F. Carlsson, Stockholm. En särdeles vacker samling af de viktigare slagen köksväxter. Med beröm omnämnd.

Herr Direktör N. J. Eriksson, Haga. Ett blommande exemplar af den nya och ännu hos oss ej i någon annan trädgård sedda *Lilium auratum* *); en praktfull liljeart, med i botten gula, rödprickade, ganska stora välluktande blommor. Inlemnad utan att konkurrera om pris.

Herr Trädgårdsmästaren G. Hagström, Strengnäs & Fiholm. En samling trädfruktar, bestående af 50 sorter äpplen och 17 sorter päron. Prisbelönt med första priset (silfvermedalj). Vidare en samling drifverifruktar, aprikoser, persikor och vindruvfor. Med beröm omnämnd.

Hillersjö Trädgårdsbolag hade, lika som vid föregående två utställningar, lemnat talrika bidrag, bestående af 1) En samling afskurna frilandsblommor, såsom Gladiolus, Stockrosor, Dahlier, Pensées, Törnrosor m. m. Erhöll första priset. 2) En stor samling trädfruktar. Erhöll andra priset. 3) En samling af frö uppdragne utmärkt vackra varieteter af *Calceolaria rugosa*; med beröm omnämnd. 4) Profexemplar af i åtskilliga former uppdragne fruktträd, hvaribland spaljer-

*) Denna, likasom den bekanta *Lilium lancifolium*, från Japan införda art, blommande för första gången i europeisk kultur 1864, då ref. hade tillfälle att vid sitt besök i utlandet få se den blommande hos Veitch i London, som hade fått de första lökarne, samt hos A. Verschaffelt i Gent, hvilken köpt en del derifrån. Hos sistnämnde kostade en blombar lök då 200 francs. Ännu har förökningen ej kunnat vara betydlig, hvarföre massor af lökar årligen intagas ifrån Japan, och hafva cirka 10,000 deraf detta år försålts på olika auktioner i London. Löken till af Dir. Ericsson utställda exemplar, bärande 2 blommor, har i inköp kostat 20 rdr rmt.

träd och kordongträd. 5) En samling parkväxter, utgörande dels i korgar insatte sällsyntare barrträd, samt ovanligare parkbuskar i krukor, dels parkträd och buskar i afskurna qvistar. 6) En mindre samling blommande krukrosor. 7) Åtskilliga köksväxter, såsom arter m. fl. samt den ovanliga *Raphanus candatus*, en art Rättika från Madras, med en fots långa skidor, hvilka spisas och smaka likt rädisor. Arten är af särskildt värde för varma länder, der hvarken rädisor eller rättikor knyta sig, d. v. s. bilda dugliga rötter, ty dess skidor gifva en därför motsvarande ersättning.

Herr Handelsträdgårdsmästaren C. J. Källander, Stockholm, Bergianska trädgården, hade insändt en utmärkt samling af köksväxter, hvilken erhöi första priset.

Herr E. Lindgren, Kongl. Landbruksakademins *Experimentalfalt*, hade insändt en samling af öfver 50 sorter köksväxter, deribland 15 sorter morötter, 4 sorter palsternackor, 4 sorter kålrabbi, 4 sorter kålrötter, 5 sorter rödbetor, samt en samling kål, hvaribland en sort Savojkål, benämnd Waterloo Curled, skall vara särdeles välsmakande, hvilken samling med beröm omnämndes. Vidare en samling af omkring 60 sorter särdeles vackra frilandsblommor, hvaribland utmärkta varieteter af *Tropaeolum*, samt en här i trakten hittills föga bekant utmärkt infattningsväxt, *Ameria maritima*.

Herr Trädgårdsmästaren G. Nilsson, Lund och Larå *). Vackra persikor och Double Montagne, tillerkända andra priset för drifverifruktar.

Herr Rector Pipon i Haparanda. En mindre samling köksväxter samt prof af råg och korn, ämnadt egentligen för Pariserutställningen, och var anmärkningsvärdt att dessa produkter under en så ogynnsam sommar kunnat frambringas så högt upp i Norden.

Herr Glasmästaren A. P. Rosengren, Stockholm, Krukmakaregatan n:o 9. 2:ne i rustikt manér utförda blomsterbord, prisbelönta med andra extra priset.

Herr Trädgårdsmästaren Schöldmark, vid Herrarne Dicksons egendom, Svartvik, i närheten af Sundsvall. 2:ne frukt-bärande smultronplantor och diverse sorter afplockade smultron i ett tillslutet glaskärl, bevitnade plantornas frodighet och fruktens fullkomliga utbildning, att dessa bärsorter kunna fortkomma äfven vid ett så nordligt läge.

Herr Handelsträdgårdsmästaren R. Stenberij, Stockholm, Arsta holmar. Prof af i kronform uppdragne ganska vackra fruktträd.

Herr Handelsträdgårdsmästaren E. W. Tjäder, Stockholm, Charlottenburg. 1) En större samling af bladväxter för krukodling, hvaribland *Latania burbonica*, *Philodendron pertusum*, sällsyntare *Dracaena*-arter, *Maranta* m. fl. Prisbelönt med

*) Som adressen innebär någon otydlighet, anmodas härmed utställaren, som förmodas vara prenumerant af denna tidning, att bestämdt uppgifva adressen, för den tillerkända pris-medaljens öfversändande.

första priset. 2) Afskurna frilandsblommor. 3) Prof af i flere former uppdragna, vackra fruktträd.

Fru C. Tjäder, Stockholm, Charlottenburg. Rhabarberpunsch och Rhabarbersylt, båda tillverkningsarna särdeles välsmakande, blefvo med beröm omnämnde.

Herr Trädgårdsmästaren A. E. Täckman, Stockholm, Carlsvik. En samling af bladväxter för kall jord, prisbelönt med andra priset.

Herr Alfred Törnblom, etablissement för odling af köksväxter vid Westerås. En samling af särdeles väl utbildade rotfrukter, blomkål m. fl. Prisbelönt med andra priset.

Herr Handelsträdgårdsmästaren C. R. Wuerster, Stockholm, Södermanlandsgatan 27. Ensamling Dahlier i afskurna blommor.

Från Föreningens egna odlingar vid Rosendal var infördt så mycket, som af prydnadsväxter var behöfligt för dekoreringsen. Alla växter, som voro uppställda på fondestraden, på de upphöjda borden, samt dessutom på en bordsända uppställda samlingar af nyare Begonier, voro Föreningens. Den skulle äfven kunnat uppställa en rikhaltig samling af prof på parkväxter, afskurna frilandsblommor m. m., men i anseende till den långa transporten blef omöjligt att hinna inskaffa mer, helst krukväxterna och inslagna frilandsväxter utgjorde öfver 1,000, till en del ganska stora exemplar, som fordrade, för att ej

skadas under vägen, en sorgfällig inpackning, hvartill kom införandet af den betydliga af bord och andra effekter bestående materielen, hvilken var på förhand apterad ute vid Rosendal.

Utställningen var besökt af något öfver 2,000 personer, ett mindre antal än påräknats, enär det förra året utgjorde 2,300. Orsaken härtill var den missgynnande väderleken söndagen. Den med lokalens egare, enligt kontrakt delade inkomsten, täckte ungefär de kontanta utgifterna.

På förslag af lokalens disponent för tillfället, herr intendenten H. Bukowski, medgaf Föreningens styrelse att utställningen skulle förlängas en dag utöfver de fastställda, hvarunder inkomsten tillslogs att odelad gifvas åt de nödlidande i Norrland, enär lokalegaren, musiken, betjeningen, samt tryckare af annonser och afficher afstodo från sina arvoden och fordringar för dagen. Denna dags recett, större än någon af de föregående, uppgick till 401 rdr rmt och dessutom skänkte utställare blommor och grönsaker, hvilka för samma ändamål försålles till 110 rdr rmt i en improviserad butik i lokalen, som öppnades åt gatan med anslag inbjudande till uppköp för det välgörande ändamålet. Föreningens och lokalegarens ombud hade alltså att till Af-tonbladsredaktionen, en bland samlare af bidrag till de nödlidande i Norrland, öfverlemna tillsammans 511 rdr rmt, som genom och med anledning af utställningen voro samlade.

N. U. B.

Några ord i anledning af en artikel om fruktträdsskötsel, införd i Göteborgs och Bohusläns Hushållningssällskaps kvartalsskrift *).

Lika så nödvändigt, som det är, att på ett trädgårdsland skyndsamt bortrensa det ogräs, som uppkommer, om fullgod skörd skall kunna erhållas och jorden till framtida skada icke skall bli bemängd med ogräsfrö, anser jag det vara, för trädgårdsodlingens utveckling inom vårt land, att utan skonsmål förfölja det ogräs, som uppsticker på trädgårdslitteraturens område, om icke de på erfarenhet grundade sanningar skola få allt för mycket att kämpa mot på viktiga grunder byggda antaganden och föreställningssätt, rörande åtskilliga af trädgårdsodlingens hufvudpunkter och jag hoppas därför att redaktionen icke kan förvägra plats för nedanstående.

I Göteborgs och Bohusläns Hushållningssällskaps kvartalsskrift för innevarande år, förekommer en uppsats under rubrik: »om fruktträdsskötsel», som visserligen innehåller åtskilligt godt och förtjenstfullt, men äfven åtskilliga oriktigheter och innehållslöst snack, hvadan jag anser att den icke bör utan anmärkning få passera, så mycket mer, som förf., å la en viss nations kända blygsamhet, synes tänka ganska högt om sig sjelf, icke en gång skyende att kalla

snart sagdt Sveriges samtliga mest framstående praktiska trädgårdsodlare för »teoretici». — Som en fullständig granskning af artikeln skulle taga mycket rum, nödgas jag blott upptaga ett och annat till granskning och börjar därför här utan vidare förutgående anmärkningar. Som det vill synas har förf. tagit till förebild, hvad språk och uttryckssätt angå, en annan känd och värderad svensk författare, men, som han (förf.) dervid påtagligen vill flyga högre än vingarne bära, vill skriva storartadt och svassande, måste han sannolikt stundom, blott för att få mening ljudande och fyllig, tillgripa osanningar. Man kunde således visserligen biträda hans åsigt, om han sade att brist på kännedom bland allmogen om fruktträdsodling är ett bland de största hindren för dylik odlings allmannare bedrivande. Men förf. huser ingen tvekan, utan skär hela rikets innebyggare öfver en kam och säger att det råder en allmän brist på kunskaper i fruktodlingsväg inom vårt land, och detta då således fastän förf. naturligtvis bor inom detsamma gränser. För att bevisa att detta påstående är sannt, beskriver han sedan huru fruktodlingen bedrivs

*) Denna uppsats, som för någon tid sedan kom oss tillhanda, införa vi nu, sedan vi haft tillfälle att taga kännedom om uppsatsen i fråga och sett att de gjorda anmärkningarna äro befogade.

hos oss och yttrar bland annat: »Afståndet mellan träden bryr man sig icke om; man sätter 10 fot från ett äppelträd ett annat, eller emellan äldre trädader, så att sol och luft endast med svårighet kunna nå det unga trädet. Sällan består man det nyplanterade trädet en stor eller på sin höjd en krokig stång, som efter första årets förlopp afbrytes och lemnar trädet för vind och våg.» Här ser man nu litet af hur förf. beskriver, att det går till hos oss och detta icke såsom undantag, utan såsom regel. Men han synes tyvärr icke veta mycket hvad han skriver, ty eljest skulle väl icke sådana meningar som den här ofvan, om att man icke bryr sig om afståndet mellan träden, eller ett planteradt träd, drivande »för vind och våg», kunnat inflyta. Att man blott sällan sätter störar till träden, anser den, som skriver detta, såsom en verklig förtjenst hos plantören, men förf. anser naturligtvis äfven detta såsom ett mycket stort fel.

På ett ställe heter det: »Vi åtskilja kronträd och dvärgträd. Kronträd åter kunna vara

högstammiga med 8 fots stam och halfstammiga med 4—5 fots stam.» Härvid framställer sig sjelfmant den frågan, om icke dvärgträd äfven kunna odlas i kronform och hvar till då denna »åtskiljning»? Högstammiga fruktträd böra heller icke, enligt min tanke, planteras hos oss och då behöfver trädet ingen stör, hvilket är en stor välgerning för sjelfva trädet.

På ett annat ställe heter det: »På dåligt läge plantera vi dvärgträd.» Skall nu här med ordet »vi» förstås *vi svenskar*, så vill jag upplysa att ännu planteras mycket litet dvärgträd hos oss och att det derföre gerna icke kunnat bli praxis att plantera dvärgträd särskildt i dåliga lägen. Förf. har således, såsom vanligt, pratat i vädret. Menas åter med »vi» detsamma som *jag författaren*, kan man blott beklaga, att han, ehuru han sjelf säger att »dvärgträden kräva en mera omsorgsfull vård än kronträden» och således möjligen äfven fordra ett bättre läge än dessa, likväl handlar mot sin egen öfvertygelse och placerar dem i dåliga lägen.

(Forts.)

Frågor framställda till allmänt besvarande.

11. *Äro de s. k. jättesparrissorterna, såsom Öhmans jättesparris, Grayson's jätte-, Sutton's true giant- och erfurter jätte-, någonting annat än vanlig sparris, eller upphöjes vanlig sparris till namn, heder och värdighet af jättesparris af dem som utbjuda sparrisplantor, blott för att vinna större af-sättning? — För flera år sedan köpte jag hos herr Liepe i Göteborg, på samma gång som vanliga, äfven Grayson's jättesparrisplantor, och ehuru båda sorterna nu i flera år under alldeles enahanda behandling lemnat skörd, kan jag icke upptäcka den allraringaste olikhet emellan dem. Som man nu på senare tiden ser flitigt annonseras en förut till namnet okänd jättesparrissort, har jag önskat få ofvanstående fråga framställd*

till erfarna trädgårdsodlares besvarande. Min öfvertygelse är nämligen den, att all sparris som odlas på passande jord och gödslas rikligt är jättesparris, hvaremot den som saknar de vilkor som fordras för att bli stor, är vanlig, simpel, dålig sparris.

E—m.

12. Som det rätt ofta händer, att man har svårare att erhålla passande grönt i tillräcklig mängd till buketter, än blommor till desamma, så frågas: *Hvilka växter äro företrädesvis tjenliga att odla till bukettrönt af krukväxter, buskväxter för kalljord, samt af ett- och fleråriga örtartade växter?*

A—n.

Litteratur.

Havedyrkningens Theori och Praxis eller Forsög paa at anvende Plantefysiologiens Hovedsætninger paa de almindeligste Havearbeider af John Lindley, Dr. Phil., Professor i Botanik ved Universitetet, Vice-sekretair ved Haveselskabet i London o. s. v. Oversat, noget forkortet og omarbejdet af J. A. Dybdahl, Cand. mag., Docent i Havedyrkningslære ved den Kongelige Veterinair- og Landbo-Høiskole. — Kjöbenhavn, 1866. Trykt hos S. Trier for E. L. Thaarup, 389 sidor in 8:o, med 39 träsnitt i texten.

Trädgårdsodlingen benämnas icke sällan yrke och dess idkare yrkesmän. Utan tvifvel är den dock en ganska omfattande vetenskap, innefattande inom sig i vidsträcktare bemärkelse både vetenskap och konst. Vi vilja visserligen icke

dermed påstå att hvarje trädgårdsodlare är en vetenskapsman eller konstnär i någon högre bemärkelse, men detta hindrar icke, att hvad som innefattas under benämningen trädgårdsodling, likväl är en ganska omfattande vetenskap och att anläggnings- eller landskapsförsköningkonsten med rätta hänföres till de sköna konsterna.

Det arbete vi härmed gå att anmäla, afhandlar endast trädgårdsodlingen och hufvudsakligen dess teoretiska del, men innehåller derjemte åtskilliga praktiska vinkar. Det är således icke någon trädgårdsbok eller afhandling i trädgårds-sköttsel i vanlig mening, men boken förtjänar icke destomindre läsas af hvar och en, som egnar sig åt trädgårdsodling, ja vi vilja till och med säga att ingen trädgårdsodlare borde urakt-

låta att läsa den, ty derigenom skulle omdömet rörande en mängd hithörande frågor skärpas betydligt och mycket som nu för mången förefaller nära nog obegripligt, med lätthet inses. Visserligen äro — såsom det ock alltid måste bli på vetenskapens nuvarande ståndpunkt, i ett arbete af denna art — åtskilliga uppgifter blotta antaganden eller åsigter, och det kan till och med sägas att i några fall åsigtorna redan äro något föråldrade, men det hela är dock egnadt att reda begreppen i allt sådant, som rör växternas utveckling och deras odling. För öfrigt har öfversättaren eller rättare bearbetaren på ett så förtjenstfullt sätt verkställt bearbetningen, att dessa fel till allrastörsta delen undvikits.

Utrymmet medger icke att meddela någon utförligare öfversigt af arbetets innehåll, utan få vi derföre blott nöja oss med att meddela innehållsförteckningen och vi göra detta utan att öfversätta densamma på det den, som möjligen saknar kännedom i danska språket kan få tillfälle att se hur lätt det är för oss svenskar att förstå detta språk. Innehållsförteckningen följer här och behandlas i olika kapitel: Om Livskraften — om Springen — om Roden — om Stänglen — om Bladet — om Blomsterne — om Frugtmodningen — om Temperaturen's Indflydelse paa Planternas Livsvirksomhet — om

Undervarmen eller Jordvarmen — om Vanding eller Jordfugtighed — Atmosphærens Fugtighed og Temperatur — Ventilationen — Formering ved Frøudsæd — om Frøavl (og om Opbevaring og Forsending af Frø) — om Formering ved Knopper eller Öine — om Formering ved Blade alene — om Formering ved Stiklinger — om Formering ved Afleggere og Rodskud — om Formering ved Förädling — om Beskjæring — om Espaliering och andre kunstige Træformer — om Dyrkning af Planter i Potter eller andre Kar — om Omplantning — om Vedligeholden af Varieteterne ved Frøformerig — om Varieteterne's Förädling — om Planternes Hvile — om Jordbunden — om Gjødning.

Ehuru boken är tryckt på danska språket bör detta således icke hindra den ifrån att erhålla svenska läsare, och detta så mycket mer som den icke finnes öfversatt på vårt språk. Önskligt hade dock varit, om hvarje danskt växtnamn alltid varit åtföljd af det botaniska. Derigenom skulle bokens värde för svenska läsare betydligt ökats, ty om man ock med lätthet kan uppfatta det danska skriftspråket i allmänhet, är detta likväl svårt nog för den som icke studerat detta språk, rörande speciellt de danska växtnamnen. Arbetet kan erhållas genom hvarje bokhandel och kostar omkring 4 riksdaler riksmünt.

E. L.

Minneslista för blomsterodlare i november 1867.

För att spara bränsle, böra de varma husen nu hvarje afton täckas. De kalla och tempererade husen böra deremot ej täckas förr än man befarar att frosten skall intränga, men täckluckorna böra vara framburna och i komplett skick så att de vid förefallande behof kunna begagnas. En stor del af de tropiska växterna hafva nu en kort hvilotid, hvarför man ej bör elda för starkt utan åtnöja sig med + 15° C. om dagen och + 10° C. om natten. Af samma orsak upphör man med att bespruta sjelfva växterna; i dess ställe kan man ett par gånger om dagen begjuta varmkanalerna och golvet med vatten, så att luften får det quantum fuktighet, som är nödvändig för varmhusväxternas trefnad. Syrener och andra till drifning insatta buskväxter öfversprutas deremot en à två gånger dagligen, hvarföre det är bäst, att ställa alla dessa växter på den varmaste platsen, tillsamman, såvida man ej har en hel särskild afdelning af huset till blomsterdrifveri. Har man ej tillgång på unga, kraftiga syrenexemplar, passande till plantering uti krukor eller baljor, så kan man från de äldre buskarne afskära grofva grenar och ställa dessa i ett omkring 2 fot djupt kärl med vatten. Om is eller snö finnes, lägges sådan hvarje dag i vattnet för att hålla det kallt, i annat fall måste vattnet hvarje eller hvarannan dag ombytas. I början af månaden insatta grenar blomstra då

vanligtvis vid jultiden. Den kinesiska syrenen (*Syringa chinensis*) är tacksammare och vackrare till drifning än den vanliga (*S. vulgaris*), men i nödfall kan man äfven mycket väl använda denna. Marseiller Tazetter, enkla Duc van Tolltulpaner och de tidigaste *Hyacintherna*, såsom *A la mode*, *Aimable brunette*, *Aimable rosette*, *Homerus*, *La bien aimée*, *Belle Eleanor m. fl.*, kunna äfven nu insättas till drifning. Ingen växt, som man ämnar drifva, bör med ens flyttas från kölden in i värmen, utan först ställas i ett tempererad hus eller annan passande lokal, så att den så småningom vänjes vid en högre temperatur. Detta är en viktig sak, som aldrig borde förbises. Om långvarig, rå och fuktig väderlek är rådande, bör man då och då elda i de kalla växthusen, men låta fönster och dörrar stå öppna, så att fuktigheten så mycket som möjligt kan bortdunsta. Vatten gifves endast då, när växterna verkligen hafva behof deraf och då så försigtigt, att ej allt för mycket rinner öfver krukans bräddar. Man bör alltid komma ihåg, att ju torrare man har huset under vintermånaderna, desto bättre och säkrare öfvervintrar man sina växter och desto mindre behöfver man elda och lufta. Alla lediga stunder begagnas till att putsa och rengöra såväl växter som växthus; inga affallna blad, vissnade blommor eller annat otyg, som kan förorsaka röta och mögel, bör tålas i

husen, utan genast aflägsnas. En viktig sak är äfven, att under vintermånaderna noga passa på, att draineringen på krukornas bottnar städse är öppen, så att det öfverflödiga vattnet obehindradt kan rinna bort.

Man bör i denna månad föra under tak så mycket af de olika jordsorterna, hvilka begagnas för växterna, som man anser sig behöfva under vintern och början af våren. De konstiga jordblandningar, som af många rekommenderas, äro alldeles icke nödvändiga för växternas trefnad; tvärtom äro de icke allenast öfverflödiga, utan till och med skadliga. Har man tillgång på god löfjord, ljungjord, grästorffjord, gödseljord och sand, så har man alldeles tillräckligt många sorter. Den bästa löfjorden fås af bok- eller, i brist härpå, af lind-, alm- och lönnlöf. Ljungjorden tages från vildmarken, på ett ställe der den vanliga ljuven växer frodigt; bör vara af en mörkbrun färg, sandblandad, samt mjuk och elastisk. Grästorffjorden, hvilken, om den är god, kan liksom löfjorden användas till nästan hvad för växter som helst, erhålles på det sätt, att man från en äng, eller från en gräsplan i trädgården, der jorden är af god beskaffenhet, uppskär 2 å 3 tum tjocka torfvar, hvilka läggas i högar, af 5 å 6 fots höjd med grässidan

nedåt. Dessa högar omarbetas ett par gånger under sommaren och hösten. Vill man ha fetare grästorffjord, lägges ett lager brunnen kogödsel mellan hvarje lager torf. Gödseljord fås dels af häst-, dels af kogödsel. Den förra är lätt och passar till de flesta örtartade blomsterväxter, såsom till Calceolaria, Cineraria etc., den senare är tung och kan användas till Lager-, Myrten- och Citronträd m. fl. Sanden bör hvarken vara för fin eller för grof; strid flodsand är bäst.

I blomsterträdgården har man i denna månad ej mycket att göra. Man ombesörjer emellertid, i fall sträng vinter skulle inträffa, att tillräcklig täckmateriel finnes på platsen, men man behöfver alldeles icke brådska med sjelfva täckningen. Allt affallet löf sammankrattas och om de högstammiga törnrosorna ej ännu äro nedkrokade, måste det ske innan marken tillfrysar. Nemophila, Reseda m. fl. i föregående minneslistor uppräknade blomsterfrö kunna utsås så länge jorden är öppen. Häckar klippas. Träd och buskar planteras m. m. Om väderleken hindrar arbetes verkställande ute, rensas det insamlade blomsterfröet, lägges i påsar och förses med tydliga etiketter. Redskapen repareras m. m.

Diverse notiser och meddelanden.

Enkelt sätt att tillverka körsbärsvin. En butelj fylles med vanliga, bruna körsbär — vanligen kallade syltbär — och sedan påfylles den ytterligare med starkt bränvin och korkas, hvarefter man låter den stå så länge man vill. Då man sedan vill tillaga vinet, lägger man ett halft skålpund socker i en fjerdels kanna vatten, uppkokar det så att sockret löses, slår en åttondels kanna af det ofvannämnda bränvinet deri, hvarefter vinet är färdigt. Vill man hafva en särdeles angenäm smak på vinet, sönderkrossar man körsbärskärnorna, lägger dem i bränvinet, och sedan silar dem derifrån, ty sjelfva kärnorna gifva ifrån sig en förträfflig smak.

A. B. Kjellmodin.

— *Beredning af fruktsafter i allmänhet.* De sönderkrossade frukterna lemnas att jäsa, vid varmt väder under 2, vid svalare under 3—4 dygns tid, och utpressas derefter. Den utpressade saften upphettas genast öfver fri eld, i en nyss blankskurad kopparkittel, till + 80—90°, hvarigenom jäsningsen afbrytes, och fylles på stora krukor, som öfvertäckas, och ställas i en kallare 2—4 dygn, hvarefter den fullkomligt klarnade saften afhålles från bottensatsen och silas genom ylleduk. Till 30 % saft tager man 50 % fint raffinadsocker; när sockret är smält hålles alltsammans i en nyss skurad kopparkittel och uppkokas helt hastigt öfver liflig eld; sirupen silas och fylles ännu kokhet på krus, som korkas väl och lackas, samt efter kallandet omskakas några gånger. Tenn, eller förtennade kärl skulle missfärga saften, en förorening af koppar (erg) är ej att befara, då nyskurade kärl användas och sirupen ej får stå att kallna i desamma. (*Farmaceutisk tidskrift.*)

Breflåda.

Observator. Det är ju naturligt att den som drivver handel med sådant han sjelf köpt, skall puffa mest, ty det lager som införskrifvits från utrikes ort, eller hopsamlats här och der inom landet, måste skyndsamt realiseras, om icke förluster skola uppkomma. Måste nämligen växterna behållas någon tid, så drabbar naturligtvis de förluster som härfluta dels deraf att de varit utsatta för en lång transport, dels af att växterna kommit till ett land med ett klimat för hvilket de icke passa, säljaren sjelf, hvaremot, om det lyckas att snart få växterna sålda, alla dylika förluster bli köparens. Medge dock, att det är ett glädjande tidens tecken, att de som här i landet införskrifva och utkolportera utländska trädskolealter, likväl måste, om afsättning skall vinnas, göra sig min af att de sjelfva uppdragit dem. I en del andra handelsgrenar är det ju en rekommendation att ha fått i »nytt lager för säsongen».

Rättelser:

Första spalten sid. 93, 15:de raden nedifrån står: trenne, läs tvänne. Andra spalten sid. 94, 14:de raden nedifrån (noten oberäknad) står: trenne, läs tvänne.

Innehåll.

Om sjukdomen klumprötter på kål. — Svenska Trädgårdsföreningens förhandlingar. — Några ord med anledning af en artikel om fruktträdsskötsel, införd i Göteborgs och Bohusläns Husällningsällskaps kvartalsskrift. (Forts.) — Frågor framställda till allmänt besvarande. — Litteratur. — Minneslista för blomsterodlare i november. — Diverse notiser och meddelanden. — Breflåda. — Rättelser.